

REZUMATUL
TEZEI DE DOCTORAT
COORDONATE ALE RAPORTULUI REGIONAL-GLOBAL ÎN PRIMELE DECENII
ALE SECOLULUI XXI – STUDIU DE CAZ – ECONOMIA ROMÂNIEI

Doctorand : Claudia Maria Breban

Teza de doctorat cu titlul *Coordonate ale raportului regional-global în primele decenii ale secolului XXI – Studiu de caz – Economia României* analizează modelul european de dezvoltare pe regiuni, prezentând particularitățile celor opt regiuni din România pe fundalul dezvoltării economice a țării, cu accent pe structurile noi de dezvoltare prezente în literatura de specialitate și formele în care există și se dezvoltă în regiuni, pe evoluția și dezvoltarea ecosistemelor de business, pe direcțiile de dezvoltare spre economia informațională, prezentând stadiul actual de dezvoltare și modul de realizare a verigii de legătură cu economia europeană.

Pentru realizarea studiului, analizei și elaborării concluziilor, cercetarea își abordează obiectul pe trei direcții. Prima este prezentată în **Partea I – Abordări teoretice ale dezvoltării regionale în etapa contemporană** și este divizată în trei capitole.

Capitolul I – Dezvoltarea regională prin prisma teoriilor economice prezintă obiectul economiei regionale, detaliază studierea problemei regiunilor la nivel european prin prisma teoriilor modelelor de dezvoltare regională, prezintă teoriile neoclasice ale creșterii economice, modelul tradițional și contribuțiile românești la studierea problemei regiunilor. Teoriile studiate sunt :

- a. Teoria lui Krugman – avantajele locației pe regiuni, având în vedere regiunile urbane mari și regiunile periferice ;
- b. Teoria lui Porter bazată pe noua economie a competitivității- clusterelor economice ;

- c. Teoria lui von Thünen, o teorie a localizării, perfecționată prin elemente noi ca spațiul, distanța, localizarea ;
- d. Teoria lui Wilhelm Roscher și Alfred Weber referitoare la cristalizarea principiilor organizării regionale contemporane ;
- e. Teoria integrării economice cu toți factorii de interes pentru dezvoltarea regională care conlucrează pentru a genera creștere economică ;
- f. Teoria lui Cristaller – cu o analiză completă asupra organizării teritoriului, a cristalizării structurilor urbane și relațiile dintre acestea ;
- g. Teoria dezvoltării polarizate a lui François Perroux, teoria polilor de creștere, unde doar unele unități economice joacă rolul de nuclee de dezvoltare ;
- h. Teoria dezvoltării inegale a lui John Friedman, Stuart Holland, care prezintă relațiile centru-periferie, dezechilibrele regionale cronologice ;
- i. Teoria dezvoltării endogene a lui John Friedman, opusă teoriei polilor de creștere, care pune accent pe așa-numita dezvoltare de la nivelurile structurale de bază, pe mobilizarea eforturilor de punere în valoare a potențialului local.

Modelele neoclasică detaliate sunt cele de creștere sectorială fără progres tehnic, de creștere sectorială cu progres tehnic, bisectorial, cel bazat pe rolul sectorului de export și cel bazat pe cauzalitatea cumulativă. În cadrul teoriilor neoclasică este și cea a lui Mills sau Stimson care au în vedere omogenitatea factorilor de producție, mecanismul prețului și procesul de acumulare de capital.

Modelul tradițional prezintă importanță datorită implicării factorilor de aglomerație ce au ca efect procese mai dinamice, structuri spațiale mai diversificate în regiune și este susținut de Maier și Starett.

La aceste teorii se adaugă și contribuțiile românești în domeniu, problema regiunilor fiind studiată începând cu 1925 prin cercetările lui Dimitrie Gusti, care întocmește o monografie rurală, 1945, și monografiile urbane, apoi prin cercetările lui Victor Jinga, 1945, în *Probleme fundamentale ale Transilvaniei*, o amplă imagine economică, socială și politică, cercetările lui Țigănescu, care pun bazele utilizării metodei input-output în analiza economică regională și cercetările lui Ion Blaga, în cadrul lucrării *Repartizarea forțelor de producție în România*.

Capitolul II al Părții I , *Dezvoltarea regională în Uniunea Europeană*, prezintă modelul economic și social european, modelul de dezvoltare economică regional, politica de dezvoltare regională, cu obiectivele și principiile ei, etapele și tratatele din cadrul politicii regionale, Agenda Lisabona din martie 2000 și importanța ei, noua economie europeană, o economie informațională, care pune accent pe dezvoltarea cunoașterii, a serviciilor și circulația rapidă a informației. Tot aici se prezintă și formele de dezvoltare economică a clusterelor și a districtelor industriale. Capitolul prezintă și detalii ale politicii Uniunii Europene în problematica regiunilor.

Modelul european de dezvoltare economică regională cuantifică două aspecte: modelarea outputului și modelarea factorului de muncă. Pentru realizarea acestuia există inițiative de ajustare a sistemelor productive locale, dinamizarea politicii economice, acquis-ul comunitar, standardele unice, stabilirea cotelor de producție, moneda unică, eliminarea disparităților structural regionale. Modelul se realizează prin implementarea anumitor politici – politica de coeziune- și are în vedere diminuarea discrepanțelor reale între regiuni prin utilizarea fondurilor structurale.

Politica de dezvoltare reprezintă un ansamblu de măsuri planificate și promovate de autoritățile administrației publice locale și centrale, în parteneriat cu diverși actori privați, publici, voluntari, în scopul asigurării unei creșteri economice durabile și dinamice, valorificarea potențialului regional și local, în scopul îmbunătățirii condițiilor de viață. Politica de dezvoltare economică regională are ca principii descentralizarea, parteneriatul, planificarea și cofinanțarea.

Etapele parcurse în cadrul realizării politicilor regionale s-au stabilit în cadrul unor tratate și programe de finanțare de importanță majoră:

- 1957 – Tratatul de la Roma, cu participarea a șase țări, care au avut în vedere reducerea diferențelor existente între regiuni și sprijinirea regiunilor mai puțin favorizate ;
- 1958 - înființarea Fondului Social European – FSE ;
- 1975 – stabilirea Fondului European de Dezvoltare Regională, FEDR ;
- 1986 – Actul Unic European, care a stabilit și conceptul de coeziune economică ;
- 1989 – PHARE, care reprezintă programe de pre-aderare ;
- 1997 – Tratatul de la Amsterdam cu politica de coeziune economică și socială ;

- 2000 – Agenda de la Lisabona care prevedea ca până în 2010 Uniunea Europeană să posede cea mai competitivă și mai dinamică economie a cunoașterii, cu o creștere economică durabilă, cu un număr mai mare de locuri de muncă și coeziune socială mai ridicată.

De importanță majoră este și stabilirea noii economii europene, economia informațională, bazată pe tehnologie informațională. Noua economie valorifică resurse neconvenționale greu epuizabile sau ineputabile, cum sunt potențialul de cunoaștere și capacitatea de inovare a capitalului uman. Acest tip de economie s-a conturat pe baza unei noi structuri sociale datorate schimbărilor în domeniul comunicării care a dus la formarea unei noi culturi și a unei societăți internaționale.

Noua economie este o economie de rețea sau o economie bazată pe informație, care este transformată în valoare economică și socială, se creează noi industrii, cele existente se transformă, ceea ce generează și schimbări în viața socială. Instrumentele principale sunt vectorii sociali ai cunoașterii, vectorii tehnologici – Internet, carte electronică, nanotehnologie, nanoelectronică și vectorii funcționali, managementul cunoașterii, dezvoltarea unei culturi a cunoașterii.

În acest context, Uniunea Europeană a trecut la ‘‘adoptarea unei politici economice bazate pe coordonarea politicilor statelor membre, pe piața internă și pe definirea de obiective comune și realizate prin respectarea principiului unei economii de piață deschise, în care concurența este liberă’’ (Art. III-177, Gâlea, Dumitrașcu, Moraru, 2005, pg. 85). Această politică impune și existența unei monede unice –euro- și a unei politici de schimb unice. Uniunea Europeană acționează pe linia dezvoltării și consolidării coeziunii sale economice, sociale și teritoriale, având ca scop reducerea diferențelor de dezvoltare dintre regiuni, cu atenție sporită față de zonele rurale, cele dezavantajate natural sau demografic, montane, insulare și transfrontaliere. (Articol III-220, Gâlea, Dumitrașcu, Moraru, 2005). Politicile și acțiunile se realizează prin intermediul fondurilor cu finalitate structurală (Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă, Fondul Social European, Fondul European de Dezvoltare Regională), prin instrumentele financiare aferente (Art III-221, Gâlea, Dumitrașcu, Moraru, 2005) monitorizând progresele din domeniul coeziunii economice, sociale și teritoriale. (Art III-222-223, Gâlea, Dumitrașcu, Moraru, 2005). Aceste fonduri , care constituie mai mult de o treime din bugetul total al EU, finanțează dezvoltarea durabilă și necesară incluziunii, fiind alocate următoarelor domenii :

- crearea de locuri de muncă mai numeroase și de calitate mai bună
- dezvoltarea de noi tehnologii
- cercetarea de vârf
- accesul la Internet de mare viteză
- infrastructura inteligentă de transport și energie
- eficiența energetică și energiile regenerabile
- dezvoltarea întreprinderilor
- ameliorarea competențelor și formarea profesională (http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/eu-tools-for-growth-and-jobs/index_ro.htm)

Se poate constata că toate aceste domenii sunt cele pe care se sprijină economia informațională, noua economie, fiind strâns legate între ele prin circulația informațiilor la mare viteză, o condiție de bază a acestei economii.

Pentru realizarea acestor obiective, informația devine o sursă esențială de evoluție pe toate planurile, politic, economic și social. Complexitatea accelerată de permanentă schimbare aduce cu sine și creșterea volumului și diversității informațiilor, ceea ce necesită utilizarea tehnologiei informaționale și comunicării (TIC), având ca efect conceptul de societate informațională, cu toate caracteristicile enumerate anterior. Implicarea mijloacelor tehnologice duce și la modernizarea serviciilor publice, a asistenței medicale, a managementului mediului, îmbunătățește comunicarea dintre cetățeni și administrația publică, oferă acces mai larg la educație și cultură.

Creșterea economică se realizează și prin reducerea consumului fizic și creșterea efortului în direcția valorificării informației, permițând o înclinare a investițiilor spre dezvoltarea capitalului uman. Tot în cadrul societății informaționale apar și obiectivele vizate de dezvoltarea durabilă, care trebuie să aibă la bază restructurarea industriei, a mediului de afaceri, dezvoltarea inovativă, cea culturală, etc. Cunoașterea provenită din informație este înglobată în produse și servicii necesitând dezvoltarea continuă a învățării, a inovării, ducând la globalizare . Se schimbă și modul de funcționare al pieței, cu efect asupra restructurării întreprinderilor și căutarea de noi posibilități de a crea valoarea îmbunătățită. Deși se ridică probleme socio-politice majore, atât pe plan național, cât și internațional, există programe de acțiuni concrete și

cadru de reglementări specific, cum este programul de acțiune al Uniunii Europene “eEurope – O societate informațională pentru toți.” (Cercetare- ase.ro)

În aceste condiții, este de importanță majoră ca în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor, comunitatea de afaceri să ofere produse și servicii de înalt nivel la costuri foarte accesibile, să se dezvolte o cultură a competitivității agenților economici din toate sectoarele acestui tip de economie informațională, să se dezvolte cercetarea prin implicarea comunităților academice, a instituțiilor de cercetare, educație și cultură.(Cercetare-ase.ro).

Convergența acestor factori dinamici are efecte sinergice și menține tehnologia ca forță de acțiune principală în dezvoltarea economiei regionale, legată direct de conceptele tradiționale de aglomerare, învățare, leadership. Conceptul de „innovative milieu” (rețea inovatoare) explică cel mai adecvat modul de implicare al tehnologiei în dezvoltarea regională. Ea constituie „legătura dintre rolul schimbărilor tehnologice și leadership care duce la creșterea noilor regiuni industriale și la regenerarea altora mai vechi” (Rees, 2001, p. 107, citat de Simson, R. J., Stough R.R., Roberts, B. H.) și analizează diferite capacități regionale de inovare (Camagni, 1991). Conceptul este „setul sau rețeaua complexă de relații în principal informale de pe o zonă geografică limitată, deseori determinând o ‚image’ externă specifică și o ‚representare’ internă specifică și un sentiment de apartenență, care accentuează capacitatea locală de inovare prin procese de învățare colective și sinergice” (Camagni, 1991:3 citat de *Perspective de analiză...*).

Într-un cadru cu asemenea caracteristici apar și forme noi de organizare : clusterelor și districtul industrial. Clusterelor (Porter – ’90-’98) reprezintă firme și instituții interconectate pe o concentrare geografică, între care există competiție dar și cooperare și specializare.

Districtul industrial reprezintă un sistem omogen de valori și este puternic influențat de dimensiuni sociale (Zucchella -2006).

În ceea ce privește politica Uniunii Europene în problematica regiunilor, cu tendința clară spre o ” dezvoltare armonioasă generală și reducerea disparităților între nivelurile de dezvoltare a diferitelor regiuni și a lipsei de progres a regiunilor defavorizate , incluzând mai ales zonele rurale. Aceasta este o politică care promovează mai ales solidaritatea și parteneriatul tuturor actorilor publici, are nevoie de un cadru legislativ și administrativ specific și se transpune în practica economico-socială cu ajutorul planificării regionale.

Capitolul III al Părții I – Strategii și dezvoltare regională în cazul României – urmărește evoluția istorică a regionalizării în țară, dezvoltarea regională în cazul României, dezvoltarea regională a teritoriului și se studiază identificarea nevoilor și elaborarea politicilor de dezvoltare economică la nivel național.

Regionalizarea în România prezintă o evoluție istorică, pe parcursul timpului având loc diferite împărțiri regionale. Pe vremea Principatelor Române, în 1862, Barbu Catargiu delimitează patru regiuni istorice : Regiunea de Nord, Regiunea Maritimă, Regiunea centrală și Regiunea occidentală.

Domnitorul Alexandru I. Cuza legiferează orașul, comuna și județul.

În 1938 apare Legea administrativă care grupează județele în zece ținuturi, iar în 1950, Legea 5, după model sovietic, delimitează 28 regiuni, 177 raioane, 4052 comune. Între 1968-1989 apare divizarea în 35 de județe și 3 entități administrative municipale, iar Legea 2/1968 împarte teritoriul în 39 de județe, 47 municipii și 189 de orașe. În 2007, Legea 151 delimitează cele opt regiuni de dezvoltare.

Partea II – Analiza situației actuale a economiei românești realizează un tablou detaliat al economiei din perioada actuală. Realitatea economiei românești motivează necesitatea diversificării structurii economice, prezintă nivelul general al dezvoltării economice în România și analizează distanța față de sursele de capital și inovație.

România în prezent este împărțită în opt euroregiuni, în Cadrul Național Strategic al României (CNSR), desfășurând activitățile prevăzute în Planul Național de Dezvoltare al României 2007-2010. Planurile de dezvoltare regională au fost deja elaborate pentru perioada 2014-2020. Aceste opt regiuni sunt sprijinite și de structura administrativă și regională cu 314 orașe, 103 municipii, 2827 comune (2005), 41 județe – NUTS III și suferă o scădere a populației datorită migrației spre zonele urbane și spre exterior, a îmbătrânirii populației, a scăderii natalității. Lucrarea oferă o situație detaliată a sectorului productiv, de export și investiții, însoțită de cele mai recente date furnizate de Anuarul Statistic.

O altă problemă discutată este cea a infrastructurii, transport, gaze, apă, canalizare, deșeuri care sunt încă deficitare și prezintă impedimente pentru dezvoltarea economică și a investițiilor mai ales.

Sectorul agricol și cel al dezvoltării rurale, cu preponderență în unele zone, este detaliat prezentat cu toate elementele aferente :

- Situația demografică și forța de muncă ;
- Principalele domenii ale agriculturii ;
- Producția agricolă, vegetală, animalieră ;
- Agricultură ecologică ;
- Silvicultura ;
- Industria alimentară ;
- Structura producției industriei de prelucrare alimentară ;
- Serviciile destinate agriculturii ;
- Infrastructura sanitar-veterinară și fitosanitară ;
- Dezvoltarea rurală ;
- Infrastructura tehnico edilitară ;
- Infrastructura de transport ;
- Infrastructura de telecomunicații ;
- Infrastructura de sănătate ;
- Infrastructura de învățământ ;
- Cultura ;
- Activitățile economice neagricole ;
- Turismul rural și agroturismul ;
- IMM-urile în mediu rural ;
- Agro-mediul;
- Pescuitul și piscicultura;

Capitolul II al Părții II – *Analiza resurselor și a priorităților la nivel regional în România* se ocupă de înzestrarea cu factori de producție la nivel de regiune, luând ca obiect de analiză munca, natura și capitalul. Tot aici sunt detaliați și neofactorii de producție, progresul tehnic, resursele informaționale, abilitatea întreprinzătorului.

Capitolul III al acestei Părți - *Particularități ale dezvoltării economice a regiunilor*, prezintă identificarea priorităților de dezvoltare la nivel regional și reprezintă o cercetare socio-

economică bine susținută, bine ancorată în timp prin procedee relevante, realizând o evaluare a situației actuale și a celei de perspectivă, prezentând mijloacele de atingere a scopurilor finale. Accesând siturile Agențiilor de Dezvoltare Regională, cu precădere paginile dedicate analizelor SWOT, am realizat o prezentare a caracteristicilor fiecărei regiuni în parte, dar am și sintetizat aceste date pe ansamblul regiunilor, pentru o perspectivă mai bună asupra posibilităților lor de dezvoltare.

Partea III a lucrării , *Abordarea europeană contemporană în problema asigurării creșterii economice prin dezvoltarea regiunilor*, abordează șapte probleme esențiale în context românesc :

1. Strategia generală, transpunerea priorităților comunitare și stabilirea priorităților naționale privind agricultura, problema conformității cu strategiile Lisabona și Göteborg, cunoașterea, inovația, dezvoltarea capitalului uman.
2. Evoluții și perspective pentru economia României ; noul ciclu de programare al dezvoltării durabile în Uniunea Europeană, 2014-2020 ;
3. Eficiența folosirii resurselor pentru investiții în domeniile prioritare, cu încercarea de a motiva răspunsul la întrebarea dacă noul ciclu de programare 2014-2020 va fi sau nu cel al sistemelor inovative regionale ;
4. Analiza socio-economică la nivel macro, cu aspecte principale ca incubatoarele de afaceri și clusterelor, parcurile industriale și rolul lor, având ca cerințe infrastructura de bază, competitivitatea, capitalul uman, capacitatea administrativă, promovarea dezvoltării teritoriale echilibrate ;
5. Învățarea continuă definitivă pentru progresul tehnic și tehnologic actual ;
6. Procesul de învățare și rolul său în politica regională. Aici se include studiile geografico-economice despre regiunile industriale în Third Italy, teoriile economice evolutive ale societății post-Fordiste ca “economii de învățare” , cercetarea ca acțiune teoretică organizațională asupra organizațiilor de învățare ca și “coaliții de dezvoltare” , studiul factorilor non-economici în dezvoltarea economică - încrederea și crearea de rețele ca și capital social, parteneriatul ca formă de guvernare în statele Schumpeteriene cu muncă neremunerată în folosul comunității.
7. Noua eră, cea a ecosistemelor de business. Se studiază ecosistemul de business și rolul său de integrare în economia informațională, modelarea , dezvoltarea sectorului TIC și

rolul acestuia în dezvoltarea celor trei generații de ecosisteme de business, în prezent evoluând a treia generație, ecosistemele de business digitale. Studiul se desfășoară pe conceptele de bază: organizarea proprie, emergența, coevoluția, adaptabilitatea.

Rolul ecosistemelor de business digitale este cel de a contribui la omogenizarea spațiului prin dezvoltare economică informațională a regiunilor pe plan local/european/global. Acest obiectiv activează și factorii de bază necesari, resurse, specificități și voința de a deveni regiune economică dezvoltată. Consultând specificitățile celor opt regiuni de dezvoltare din România, din planurile de dezvoltare 2014-2020, menționate în analizele SWOT, vom observa că unele regiuni prezintă mai mult potențial de integrare prin faptul că fac eforturi de a dezvolta componenta TIC, care le dă mai multe oportunități de creștere economică spre nivel european. Aceste eforturi de integrare în economia informațională prin dezvoltarea sectorului TIC sunt : modernizarea acestui sector (Regiunea Nord-Vest), dezvoltarea economică bazată pe cunoaștere (Regiunea București-Ilfov), realizarea Strategiei Naționale pentru cercetare și dezvoltare tehnologică și inovare și crearea unei baze de date de cunoștințe în mediul rural (Regiunea București-Ilfov), realizarea Strategiei Naționale privind dezvoltarea inteligentă (Regiunea Nord-Est).

TIC este un sector de dezvoltare necesar integrării în economia informațională, care permite flexibilitate, mobilitate, evitarea impedimentelor de ordin legislativ și birocratic, rapiditatea proceselor și a comunicării cu feedback imediat.

Componenta digitală este vitală dezvoltării economice datorită oportunităților fără precedent pe care le oferă și le facilitează. Se pot enumera următoarele:

- Informația se transformă în valoare economică și socială, se creează noi industrii și se modifică cele existente ;
- Se produc schimbări în viața socială , atât la nivel de organizație cât și individual ;
- Se identifică piețe noi prin posibilitatea dezvoltării marketingului online, prin baze de date și marketing direct, la costuri minime ;
- Se dezvoltă afacerile prin rețeaua de relații între organizații, prin publicitate la costuri minime (pagina web), prin difuzarea de informații, promovarea rapidă a ofertei, cererii ;

- Se transformă natura muncii și creșterea cerințelor de personal calificat, stimulând astfel și educația prin creșterea accesului la resurse și prin promovarea e-learning ;

- Are loc o dezvoltare permanentă a cunoașterii și inovării ;

- Tehnologia este o forță conducătoare în dezvoltarea regională în ansamblu, deoarece antrenează toate elementele și permite ritmul necesar dezvoltării, nu numai datorită rapidității difuzării informației sau implicării volumului mare de informații, ci și pentru că antrenează toate elementele existente în eforturile de adoptare, utilizare și îndeplinire a obiectivelor într-o perioadă de timp optimă ;

- Ea permite o integrare rapidă în economia informațională la nivel global, dând o imagine clară a stadiului de dezvoltare , a punctelor tari și slabe, a oportunităților și amenințărilor, a problemelor existente și a rezolvărilor disponibile, a resurselor necesare și a celor disponibile, a modului și posibilităților de obținere și utilizare a lor, a monitorizării permanente a evoluției activității de la nivel de organizație până la cel de regiune, la nivel național și global ;

- Prin promovarea componentei digitale, informația devine o sursă esențială de dezvoltare pe plan economic, social și politic ;

- O consecință de importanță majoră este modernizarea serviciilor publice, a managementului mediului, a asistenței medicale, accesul la cultură și educație.

- Prin modificarea naturii muncii implicate, crește investiția în dezvoltarea capitalului uman, deoarece crește nivelul cerințelor de lucru ;

- Economia informațională incadrează obiectivele vizate de dezvoltarea durabilă având la bază restructurarea industrială, a mediului de afaceri, dezvoltarea inovativă, culturală etc. Dezvoltarea realității virtuale, spre exemplu, este un mijloc de acces imediat și permanent pentru zonele izolate, unde disponibilitatea informației este vitală.

Toate elementele implicate au un efect sinergic asupra dezvoltării ecosistemului de business digital, ceea ce duce la propulsarea economiei în ansamblu.

Dezvoltarea sectorului TIC și a infrastructurii de afaceri are loc pe fundalul condițiilor de îmbunătățire și remediere a punctelor slabe ale fiecărei regiuni în parte. Din analiza planurilor de dezvoltare regională 2014-2020, se poate observa că există impedimente considerabile reprezentate în eradicarea decalajului informațional cărora trebuie să li se acorde întâietate,

pentru ca să se poată realiza racordarea la highway-ul informațional și să se poată utiliza avantajele sale. Dintre acestea menționăm :

- Existența concretă a decalajului informațional – Regiunea Sud-Vest ;
- Numărul scăzut de IMM-uri – Regiunea Sud-Vest ;
- Gradul redus de urbanizare și capacitățile reduse de accesare a resurselor de finanțare – Regiunea Sud ;
- Disparitățile majore rural-urban – Regiunea Nord-Vest ;
- Numărul scăzut de IMM-uri în domeniul TIC – Regiunea N-E ;
- Lipsa unei viziuni clare la nivel central privind sinergia utilizării fondurilor bugetare în dezvoltare – Regiunea Sud;
- Infrastructura de afaceri insuficient dezvoltată și exploatată – Regiunea Centru;
- Transferul limitat al rezultatelor cercetării și nivelul scăzut de asimilare a inovării în firme –Regiunea Vest ;
- Menținerea subfinanțării proiectelor de investiții și a unor sectoare de servicii publice de la bugetul de stat- Regiunea Nord-Vest ;
- Insuficienta integrare TIC și la nivelul firmelor, în special al IMM-urilor, disparități care influențează adâncirea fenomenului de separare digitală – Regiunea București-Ilfov .

Toate aceste impedimente se manifestă ca fond al dezvoltării ecosistemelor de business digitale, aflate deja la a III-a generație, deși acestea se conturează în locurile în care toate componentele economice converg , iar forța și interacționarea lor determină prosperitatea și creșterea economică pe baza cunoașterii și a aplicării sale.

Studiul de caz prezentat este cel al Regiunii Nord Vest, zona Maramureș-Baia Mare, Centrul Urban Baia Sprie și Microregiunea Maranatur. ” Modelul de dezvoltare policentrică trebuie să contribuie la creșterea calității vieții pentru orașenii care trăiesc în apropierea zonelor urbane și pentru locuitorii din spațiul rural, în general, care în viitor vor trebui să fie cât mai bine deserviți prin servicii și mai ales prin cunoștințe. ”

” Rețeaua policentrică din România este realizată în acord cu Legea 31/2001 privind amenajarea teritoriului », dar și cu Conceptul de Dezvoltare Strategică Teritorială a României 2030, MDRL 2008- distribuția ariilor urbane.”

Ca urmare a cercetării asupra stadiului actual al dezvoltării economice și a evoluției regionale în România se delimitează tendințele la nivel național, încadrate în context regional și global. Prin compararea și analizarea datelor celor mai recente disponibile, se constată că există cinci regiuni în România care se încadrează în cel mai puțin competitive 20 de regiuni din Uniunea Europeană, pe ultimul loc fiind Regiunea Nord Est. Pentru o dezvoltare regională semnificativă este necesară funcționarea parteneriatului public-privat, extinderea și operaționalitatea rețelelor de inovare, dezvoltare și transfer tehnologic, dezvoltarea resurselor informaționale, umane și tehnice și implicarea în cercetare și aplicarea rezultatelor acestora, dezvoltarea sectorului TIC care să ducă la creșterea productivității și a PNB. ” Strategia Europa 2020 evidențiază rolul politicii de coeziune ca modalitate cheie de a asigura creșterea inteligentă, durabilă și inclusivă la nivelul statelor membre și al regiunilor. Strategia se bazează pe trei zone prioritare independente, care se susțin reciproc : creșterea economică inteligentă, promovând o economie competitivă și creșterea economică inclusivă, care promovează o economie cu un grad ridicat de ocupare a forței de muncă și asigură coeziune socială și teritorială.”

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia consultată pentru realizarea cercetării se poate grupa în mai multe categorii de lucrări, cu accent pe sursele care prezintă datele de actualitate necesare ilustrării elementelor pe care lucrarea le pune în discuție.

- Lucrări teoretice pentru detalierea noțiunilor de bază, cu prioritate a celor care constituie baza teoretică necesară urmării apariției și evoluției dezvoltării regionale, precum și a tendințelor de viitor.
- Lucrări științifice publicate de numeroși cercetători, mai ales cele referitoare la economia informațională și rolul acesteia în evoluția dezvoltării regionale.
- Planurile de dezvoltare ale regiunilor publicate de agențiile de dezvoltare a regiunilor, cu precădere analizele SWOT și detaliile specifice fiecărei regiuni în parte.
- Anuarul Statistic al României pentru datele care ilustrează dezvoltarea economică pe ani sau perioade de timp, cu relevanță pentru stadiul de dezvoltare economică a României în timp.

- Documentele Uniunii Europene privind dezvoltarea regională, platformele de informare cu date relevante.
- Bibliografia mai include o serie de lucrări la care nu se face referire directă în textul lucrării, dar ele au fost consultate pentru explicarea și îmbogățirea detaliilor asupra noțiunilor și conceptelor din lucrările de referință de bază.
- S-au utilizat atât lucrări tipărite, cât și electronice, mai ales cele care conțin datele de actualitate necesare ilustrării evoluției și stadiului actual al dezvoltării regionale, atât la nivel național, cât și la cel al Uniunii Europene. Lucrarea a beneficiat de o vastă bază documentară cu posibilități de selecție și prelucrare în funcție de relevanță.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Datorită orientării actuale spre solidaritate în cadrul dezvoltării economico-sociale, modelul european de dezvoltare economică pe regiuni presupune nu doar o delimitare geografică a unor regiuni mai dezvoltate în comparație cu altele, ci o dinamizare a identității regionale al cărei dinamism trebuie să se situeze pe inovare ca și condiție esențială și care, la nivel local, să activeze factorii de bază necesari, resursele, specificitățile și voința de a se constitui ca regiune economică dezvoltată sau în plină dezvoltare.

Pentru realizarea unui asemenea obiectiv, autoritățile trebuie să asigure un management modern din punct de vedere financiar, administrativ și economic, cu o aplicare armonioasă a tuturor principiilor care să asigure reușită. Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare trebuie să se asigure cofinanțarea națională pe lângă sursele europene disponibile, în modul în care investiția națională, publică sau privată, să nu fie înlocuită de resursele disponibile la nivel european.

Modelul european de dezvoltare pe regiuni are la bază politica de dezvoltare regională, una dintre politicile cele mai complexe ale Uniunii Europene, cu obiectivul de a reduce disparitățile economice și sociale acționând asupra domeniilor pentru dezvoltare, asupra creșterii economice, a sectorului IMM, transporturilor, agriculturii, a dezvoltării urbane, a protecției mediului, a ocupării și formării profesionale, a educației etc. Această politică se bazează pe

solidaritate financiară, cu fonduri de solidaritate, cum sunt Fondul de coeziune, Fondurile structurale și Fondul de solidaritate. Ea este corelată cu politica de extindere a Uniunii Europene, cu fonduri speciale de pre-aderare PHARE, ISPA și SAPARD. Ea reglementează modul de integrare a obiectivelor prioritare ca și coeziunea economică și socială, aplicarea principiului subsidiarității, dezvoltarea durabilă. Modelul de dezvoltare regională și politica de dezvoltare regională fac parte din cadrul european mai larg în care trebuie să se integreze cadrul național, iar mai departe, cel regional.

Pentru deplina sa integrare, România trebuie să demonstreze că poate reduce decalajele în dezvoltare față de spațiul comunitar, iar cele opt regiuni de dezvoltare desemnate pe teritoriul său național se dezvoltă și pot crea un nivel sinergic la scara întregii țări.

Pe baza analizelor SWOT din Planurile de Dezvoltare ale Regiunilor pentru perioada 2014-2020, se poate observa că, în ansamblu, regiunile prezintă o diversitate de puncte forte care au impact favorabil asupra economiei lor. Ele au deja o bază de dezvoltare economică mai solidă peste care s-au suprapus, în timp, alte elemente favorabile dezvoltării lor, conferind regiunii respective un avantaj față de celelalte în diverse domenii :cea mai ridicată pondere a clusterelor, cel mai important nod de transport, cele mai multe IMM-uri, structură de afaceri bine dezvoltată, rețea de fabrici de prelucrare, volum semnificativ de investiție străină, potențial turistic valoros, zone economice libere, ieșire la mare sau la Dunăre, zone de concentrare industrială, coridoare de transport pan-europene etc.

Pe baza analizei mai sus menționate, se observă și punctele slabe care constituie impedimente în calea progresului economic. În ansamblu, se pot menționa următoarele :nivelul redus de productivitate față de media UE, adâncirea fenomenului de separare digitală, disparitățile majore urban-rural, amplificarea fenomenului de sărăcie și disparitate socială, insuficienta dezvoltare a sectorului IMM-urilor, gradul redus de urbanizare, rata ridicată a șomajului, etc.

Pe lângă punctele slabe, amenințările față de procesul de dezvoltare regională constituie un alt impediment în dezvoltare. Dintre acestea, cele comune mai multor regiuni sunt : creșterea șomajului ca urmare a procesului de dezindustrializare, calamitățile naturale și urmările lor,

degradarea infrastructurii de transport, menținerea unui grad redus de absorbție a fondurilor europene, cadrul legislativ deficitar.

Unele zone sunt amenințate de probleme specifice lor, cum sunt problemele din industria cărbunelui, concurența turismului străin, frecvența calamităților naturale și impactul devastator asupra zonelor respective, preferința pentru produsele de import în defavoarea celor locale, încetinirea ritmului de creștere economică.

Pentru realizarea acestui stadiu de dezvoltare, trebuie să se stabilească o metodologie clară și unitară de aplicare a principiilor pe care se fundamentează politica de dezvoltare regională în Uniunea Europeană, concentrarea, programarea, parteneriatul, adiționalitatea, monitorizarea, la nivelul tuturor celor opt regiuni de dezvoltare.

Având în vedere dezvoltarea inegală a acestora, este necesară reducerea disparităților între nivelurile de dezvoltare și a lipsei de progres a regiunilor defavorizate.

Însă, nu există o adaptare concretă a teoriilor referitoare la dezvoltarea regională în România, la cele două aspecte majore ale ” regionalizării”, delimitarea teritorială și crearea unui nivel administrativ subtotal.

Aplicarea modelului de dezvoltare regională european are în vedere și însușirea acquis-ului comunitar, care prevede drepturi și obligații egale pentru toți membrii Uniunii, forme de organizare regională la nivel european, euroregiunile, precum și implementarea politicilor de dezvoltare regională.

Politicile europene cu impact în economie sunt politica regională, politica de coeziune economică și socială, Uniunea Economică și Monetară, Uniunea Vamală, sectorul IMM, politica energetică , politica agricolă.

Pe baza alocării fondurilor și a rezultatelor raportate, politica de coeziune devine un factor de dezvoltare pentru toate regiunile, iar investițiile din domeniile vizate, protecția mediului, eficiența utilizării energiei și a resurselor regenerabile, dezvoltarea IMM-urilor, vor beneficia de fonduri pentru ca aceste domenii să constituie un sprijin pentru toate celelalte elemente.

În ceea ce privește fondurile alocate, menționăm că deși scăzută în comparație cu posibilitățile pe care le oferă, rata de absorbție a acestor fonduri a crescut progresiv, de la un an la altul : în prezent, România are o rată a absorbției de 56,3% pentru anul 2014 (Open Data Platform, <http://cohesiondata.ec.europa.eu/country?country=Romania>) , consultat la 5.01.2015) față de anul 2007, când prezenta o rată de absorbție de 2,2% (conform sursei citate mai sus). În ceea ce privește alocarea fondurilor pe domenii, prioritare sunt următoarele : mediu, drumuri, căi ferate, capital uman, susținerea IMM-urilor, inovare, cercetare, dimensiunea urbană și teritorială, energia, infrastructura socială, piața muncii, cultura, tradiția, turismul.

România întâmpină dificultăți în aplicarea acestor politici europene datorită persistenței unor factori de mare impact în perioadele de dezvoltare economică și socială anterioare, cum sunt : centralismul statal, adaptarea formală la structurile și cerințele europene, care au loc sub presiunea Uniunii și a intereselor de aderare, delimitarea celor opt regiuni de dezvoltare fiind efectuată mai mult pe criterii geografice, fără analize detaliate. Pe lângă aceste cauze, există și cele care provin din actuala situație socio-economică a României, conturată de sectorul productiv, infrastructură, exploatarea resurselor energetice, protecția mediului, problemele sectorului agricol și dezvoltarea rurală, ocuparea, migrarea și calificarea forței de muncă, sistemul educațional și problemele acestuia.

Eforturile de depășire a acestor neajunsuri trebuie canalizate într-o strategie generală care să includă atât transpunerea priorităților comunitare, cât și stabilirea priorităților naționale, cum sunt modernizarea agriculturii, ocuparea populației active, restructurarea și modernizarea sectoarelor de procesare și comercializare, diversificarea activităților.

Sub influența științei și tehnologiei, a orientărilor în abordarea analitică și căutarea soluțiilor viabile în dezvoltare, au apărut și sistemele regionale inovative (RIS – regional innovative systems), care au generat diverse trenduri și au contribuit la sublinierea importanței resursei umane în cercetare și dezvoltare. În cadrul acestor trenduri, deosebit de diverse forme de dezvoltare regională, clusterelor, nodurile de creștere, clusterelor virtuale, ecosistemele de business, incubatoarele de afaceri, parcurile tehnologice și ” regiunile de învățare ”, care prin învățarea colectivă, interactivitate și relațiile stabilite contribuie la realizarea sinergiei necesare pentru propulsarea economică a regiunii și spre atingerea nivelului necesar integrării europene.

Dintre toate aceste sisteme inovative considerăm ecosistemul de business forma cu potențial de dezvoltare cel mai rapid și mai adaptabil condițiilor în continuă transformare, având capacitatea de a îngloba toate elementele mediului în care se dezvoltă și de a progresa cu rapiditate, având în vedere și incluziunea componentei digitale care îi oferă posibilitățile de a deveni un nucleu al economiei informaționale. Componenta digitală permite conectivitate la alte sisteme și oferă posibilitatea dezvoltării în rețea, înglobând astfel și zone și componente aferente, contribuind astfel la eradicarea partajului și a decalajului digital dintre aceste sisteme. Ecosistemele de business digitale, aflate deja la a III-a generație, se dezvoltă în locurile în care converg toate componentele economice, iar sinergia provenită din interacționarea lor determină creșterea economică a zonei unde sunt localizate.

Aflată în fața unor abordări atât de diverse, România se află la un prim stadiu al construirii sistemului de dezvoltare, identificând probleme și căutând soluțiile necesare, încercând să urmeze o politică regională funcțională, optimizând și parteneriatul administrație-agenți economici- cetățeni. Pentru o dezvoltare economică pozitivă, este necesară creșterea ponderii sectorului privat, dezvoltarea ramurilor economice competitive, îmbunătățirea calificării profesionale.

Totodată, dezvoltarea tehnologiei informaționale și comunicațiilor, trebuie să ducă la creșterea PNB, deoarece se consideră că la nivel mondial TIC a determinat o creștere de 40-50% a productivității din ultimii 10 ani. Conform celor prezentate în *Best Practice- Development of broadband infrastructure in Romania RoNet Project*, investițiile în acest domeniu vizează beneficii pe termen lung care să ducă atât la creștere economică, cât și la schimbările necesare realizării acesteia: o mai bună racordare a grupurilor izolate geografic, accelerarea activității de afaceri, simplificarea accesului la informații, simplificarea tranzacțiilor, dezvoltarea domeniului tele-medicină, a învățământului la distanță și promovarea educației continue, dezvoltarea unor noi metode de predare/învățare, eGovernment – dezvoltarea interacțiunii dintre guvern și cetățeni, eEconomy – dezvoltarea e-business, reducerea costurilor și creșterea competitivității firmelor.

Deși există dificultăți în dezvoltarea proiectului, de la condițiile geografice, costuri ridicate, populație cu venituri mici și dispersată în teritoriu, la posibilitatea scăzută de finanțare

din partea României, acest proiect trebuie realizat datorită importanței sale vitale pentru racordarea la economia informațională.

Privind dezvoltarea celor opt regiuni prin prisma dezvoltării regionale, se observă că dacă România ar fi stabilit regiunile de dezvoltare în funcție de criterii mai detaliate de analiză, în afara celor geografice, ar fi fost necesare eforturi mai mari și mai de durată în conturarea lor și în formularea și implementarea obiectivelor de dezvoltare. Proximitatea centrelor de dezvoltare a contribuit la conturarea identității economice a regiunilor. Tradiția unei ramuri economice și dezvoltarea altora înrudite au fost tot criterii de selecție.

Delimitarea geografică prezintă avantajul unei delimitări clare a unei regiuni, concret stabilită prin veridicitatea evidențelor referitoare la județele componente, dând posibilitatea conturării teritoriale și administrative precise.

Stabilirea și implementarea obiectivelor de dezvoltare pe durată mai lungă prezintă mai multă precizie și este orientată direct spre regiunea în cauză, permițând concentrarea și distribuirea resurselor într-un mod mai organizat și o monitorizare mai atentă a alocării, utilizării și eficientizării acestora.

Un rol important în conturarea regiunilor l-a avut și proximitatea centrelor de dezvoltare, acestea dezvoltând domenii înrudite, complementare, care au stabilit legături mai strânse între ele și au generat un pol de dezvoltare regională care să atragă după sine și centrele din jur.

Criteriul optim de selecție pare a fi tradiția unei ramuri economice și dezvoltarea altora înrudite, acestea ajutând la conturarea regiunii în jurul unei activități principale, care să necesite și dezvoltarea celor auxiliare, a infrastructurii, a calificării forței de muncă, a distribuirii produselor etc.

Având în vedere cele enumerate, se poate propune perfectarea unui model de analiză a regiunilor, pentru a dispune de o evidență clară a datelor și a le menține la un grad de acuratețe ridicat, care să contribuie la crearea unei baze solide și eficiente de cercetare. Schema unui asemenea model, deschis optimizării, se prezintă în felul următor :

Tabel nr. – Plan de evidență a datelor asupra dezvoltării unei regiuni

Componenta pe județe	
Procentaj din teritoriul României	
Numărul de locuitori - Populație urbană - Populație rurală	
Procentaj din populația țării	
Număr de orașe Număr de comune Număr de sate	
Avantaje competitive ale regiunii	
Sectoare economice preponderente – cifra de afaceri	
Productivitatea muncii	
Consumul de energie	
Tipurile de servicii existente	
Gradul de dezvoltare al serviciilor	
Infrastructura	
PIB/ locuitor	
PIBR/locuitor	
Principalii poli de dezvoltare	
Evoluția puterii de cumpărare standard	
Indicele regional de policentricitate	
Forța de muncă	
Transporturile (tipuri de transport)	
Învățământ	
Servicii de sănătate	
Protecția mediului	

Pe baza unor asemenea evidențe se pot întocmi rapoarte periodice a dezvoltării regionale, iar publicarea lor atât în format tipărit, cât și electronic, va permite utilizarea lor în domeniile care urmăresc evoluția regională.

Aceste eforturi ar contribui la caracterizarea identității regionale periodic reactualizate și ar constitui o bază de referință atât pentru activitatea practică, cât și pentru cercetare.

Acesta a fost și obiectivul acestei lucrări, să ofere detaliile evoluției spre modelul de dezvoltare regional european, să prezinte imaginea unei regiuni din perspectiva noțiunilor specifice și să stabilească un curs de continuare a cercetării într-o direcție de importanță vitală pentru economia țării și, totodată, o direcție în continuarea cercetării, diseminarea rezultatelor sale și urmărirea cu interes pe mai departe a domeniului dezvoltării regionale în context național, european și global.